Tutorprogramma helpt kleuters praten

Kleuters die deelnemen aan het Britse tutorprogramma **Nuffield Early Language Intervention (NELI)** behalen een opmerkelijke leerwinst. Vooral kinderen van lager opgeleide ouders profiteren.

Aan onderzoek van de Education Endowment Foundation (EEF) in het Verenigd Koninkrijk naar de effecten van NELI deden meer dan 10.000 leerlingen en 350 scholen mee. Het programma is ook voor Nederlandse scholen beschikbaar. 'NELI wil kinderen aan het praten krijgen,' zegt hoogleraar Charles Hulme van de Universiteit van Oxford. Samen met professor Maggie Snowling, werkzaam aan dezelfde universiteit, ontwikkelde hij het programma voor taalzwakke kinderen om hun mondelinge taalvaardigheid te versterken. 'Mondelinge taalvaardigheid – begrijpend luisteren aan de ene kant, je begrijpelijk kunnen uitdrukken aan de andere – is de basis van het schoolleven,' stelt Hulme. 'Kinderen met een zwakke taalvaardigheid hebben moeite om onderwijs te volgen en mee te doen aan activiteiten. Op latere leeftijd zijn ze gemiddeld lager opgeleid, hebben ze lagere inkomens en zijn ze vaker werkeloos.' Daar is wat aan te doen, stelt Hulme, door vroeg te beginnen met een onderbouwde en gerichte aanpak.

> NELI probeert kinderen aan het praten te krijgen

De interventie die Hulme en Snowling bedachten is niet per se vernieuwend. Ze combineerden een aantal werkzame onderwijsprincipes en werkten die uit tot een samenhangende aanpak. Tutoring is een voorbeeld van zo'n principe. Tutoring wérkt – zie al het onderzoeksbewijs – en niet alleen voor kleuters. Maar dat lukt het best met een sterk programma en een getrainde tutor. Wel verrassend is de inzet van klasse-assistenten als tutors. Die ondersteunen de NELI-kinderen door veel met ze in gesprek te gaan. Over het effect daarvan op de kinderen later meer. Het effect op de tutors zélf is ook interessant. Zij rapporteren een groter zelfvertrouwen. Ook hun status verandert. Met hun nieuw verworven deskundigheid verandert hun positie binnen het schoolteam.

Dagelijkse sessies

Het NELI-programma duurt twintig weken. In die periode volgen kleuters dagelijks tutorsessies, soms in groepjes, soms individueel. De individuele sessies zijn bedoeld om kinderen nog gerichter te ondersteunen. Vooraf wordt de taalvaardigheid van alle kinderen uit een kleutergroep gescreend (zie kader 'LanguageScreen'). De vijf meest taalzwakke kleuters doen mee aan het programma.
Tijdens de tutorsessies breiden de kinderen hun woordenschat uit en trainen ze hun luisterhouding.

LanguageScreen

LanguageScreen, ontwikkeld door de Universiteit van Oxford, helpt taalproblemen bij jonge kinderen te signaleren. Het instrument brengt taalprestaties van kleutergroepen snel in beeld. Een tutor (of klasse-assistent) kan de toets in tien minuten op een tablet afnemen. Kinderen zien afbeeldingen van voorwerpen die ze benoemen of aanwijzen. Ze luisteren naar korte verhalen en beantwoorden daar vragen over. Direct na afname ontvangt de tutor een rapportage op leerling- en groepsniveau. Die maakt het mogelijk om een rangorde binnen de groep te maken. De vijf meest taalzwakke leerlingen worden geselecteerd. De groepsleerkracht kan de rapportages gebruiken om het onderwijsaanbod beter op de groep af te stemmen. Na de tutorsessies wordt LanguageScreen bij deelnemers opnieuw afgenomen, om zo het effect van het NELI-programma te meten. LanguageScreen is in het Verenigd Koninkrijk goed onderzocht: de resultaten zijn even betrouwbaar als die van traditionele instrumenten, zoals de CELF-toets. Stichting Vinci en de Universiteit Utrecht vertaalden LanguageScreen naar het Nederlands.

Tekst Arjen Scholten en Walter de Wit

Maar dat is niet de essentie van het programma. De kern van NELI is het lastig vertaalbare 'narrative' (vertelling), waarbij kleuters zoveel mogelijk zelf aan het woord moeten zijn. Dat kan als volgt gaan. De tutor presenteert een serie van drie afbeeldingen. Op de eerste zien we een ruiter op een paard. Op de tweede springen paard en ruiter over een heg. Op de derde afbeelding ligt de ruiter op de grond en in de verte gaat het paard ervandoor. Aan het kind de taak om van deze opeenvolging van gebeurtenissen een samenhangend verhaal te maken. De rol van de tutor is om het kind daarbij te ondersteunen en het verhaal uit te breiden. Dat doet hij door dóór te vragen, te reageren op het kind en door 'scaffolding'; begeleiding via korte tussenstappen. Tijdens de interventie wordt de activiteit herhaald, met de bedoeling het verhaal verder te verrijken en uit te breiden.

Gemiddelde leerwinst van vier maanden

Dit didactische principe – taalverwerving via dialoog en interactie – is niet vanzelfsprekend in het Nederlandse kleuteronderwijs. De inspectie signaleert dat de onderwijskwaliteit in veel kleutergroepen achterblijft. Dat zou best samen kunnen hangen met de vaardigheden van leraren, die het moeilijk vinden om betekenisvolle dialogen met hun leerlingen te voeren. Dat hebben ze gemeen met hun Britse collega's. Hulme en Snowling komen daaraan tegemoet door de tutors van NELI houvast en structuur te bieden. Dat doen ze door grote delen van de sessies te voorzien van een 'script', dat tutors door de dialogen met de kleuters leidt. Zo worden ze bijvoorbeeld gestimuleerd om complimenten te geven als kleuters informatie geven over wie, wat, waar en wanneer.

Afgelopen september werden de resultaten van het Britse effectonderzoek van NELI bekend. Deelnemende kinderen boeken een gemiddelde leerwinst van vier maanden. Voor kleuters die meedoen aan het Britse schoolontbijt (te vergelijken met de Nederlandse VVE-indicatie) is de leerwinst zelfs zeven maanden. ■

Arjen Scholten en Walter de Wit zijn medeoprichters van Stichting Vinci en werken er als projectleiders. Scan de code voor het volledige onderzoeksrapport.

Kansrijke interventie

De Vrije Universiteit houdt dit schooljaar een groot effectonderzoek naar de Nederlandse versie van NELI. Eerder voerde de Universiteit Utrecht een procesevaluatie uit op basisscholen en VVE-locaties in Delft, Dordrecht, Almere en Amsterdam-Bijlmer. Ook in Nederland gebruiken klasse-assistenten het programma. Ter voorbereiding volgen zij een online training. De procesevaluatie liet zien dat de opbrengsten afhangen van hoe trouw de tutor het programma volgt en in hoeverre het is ingebed in het schoolprogramma.

De Nederlandse versie van NELI is een van de winnaars van de prijsvraag 'kansrijke interventies' van het NRO.